

Anonimizēta versija

Tulkojums

C-367/23 – 1

Lieta C-367/23

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2023. gada 9. jūnijs

Iesniedzējtiesa:

Cour de cassation (Francija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 7. jūnijs

Kasācijas sūdzības iesniedzēja:

EA

Atbildētāja kasācijas instancē:

Artemis security SAS

[..]

COUR DE CASSATION, CHAMBRE SOCIALE, [KASĀCIJAS TIESAS SOCIĀLO LIETU PALĀTAS] 2023. GADA 7. JŪNIJA SPRIEDUMS

[..]

Fakti un tiesvedība

- 1 Saskaņā ar pārsūdzēto spriedumu (*Amiens* [Amjēna], 2021. gada 2. septembris), 2017. gada 1. aprīlī sabiedrība *Artémis security* pieņēma darbā EA par *SSIAP 1* (ugunsdzēsības un glābšanas dienests) aģentu.
- 2 Ar 2019. gada 25. aprīļa prasību darba ņēmējs vērsās [*Conseil de prud'hommes de Compiègne*] [Kompjeņas Darba strīdu padome], lai panāktu darba līguma atzīšanu par spēkā neesošu un saņemtu dažādu prasījumu izmaksu, kurus veidoja

atalgojums un kompensācijas izmaksa, ieskaitot prasību par zaudējumu atlīdzību saistībā ar vienpusēju grozījumu izdarīšanu darba līgumā, tajā ietverot nakts darbu un neparedzot pastiprinātu medicīnisko uzraudzību.

- 3 2019. gada 1. jūlijā viņš tika atlaists no darba.
- 4 Ar 2019. gada 4. decembra spriedumu *Conseil de prud'hommes de Compiègne* [Kompjeņas Darba strīdu padome] noraidīja darba ņēmēja prasību par zaudējumu atlīdzību saistībā ar vienpusējiem grozījumiem darba līgumā [no dienas darba] uz nakts darbu un bez pastiprinātas medicīniskās uzraudzības.
- 5 Ar 2021. gada 2. septembra spriedumu *Cour d'appel d'Amiens* [Amjēnas apelācijas tiesa] apstiprināja spriedumu attiecībā uz šo rezolūtīvās daļas punktu.
- 6 Šāda lēmuma pamatojumam apelācijas tiesa vispirms norādīja, ka darba ņēmējs ir apgalvojis, ka izmaiņas darba laika organizācijā no dienas darba uz nakts darbu ir līguma grozījumi, kurus nevar viņam vienpusēji uzspiest [...] [darba devējs viņam pret to iebilda, ka līgumā bija ietverts noteikums par to, ka darba ņēmējam var likt strādāt dienas vai nakts darbu; šo līguma noteikumu apelācijas tiesa atzina par prettiesisku].
- 7 Turpinājumā apelācijas tiesa norādīja, ka darba ņēmējs, kas atsaucās uz biežām izmaiņām darba organizācijā no dienas darba uz nakts darbu un uz darba devējam uzlikto pienākumu tam nodrošināt pastiprinātu medicīnisko uzraudzību, bija izvirzījis zaudējumu atlīdzības prasību saistībā ar šīs medicīniskās uzraudzības nenodrošināšanu. Attiecībā uz šo prasījumu apelācijas tiesa nolēma, ka ieinteresētā persona nebija pierādījusi ne nodarīto zaudējumu pastāvēšanu, ne arī to apmēru.
- 8 Darba ņēmējs par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību.

Kasācijas pamata izklāsts

- 9 [...] darba ņēmējs iebilst pret šajā spriedumā noraidīto zaudējumu atlīdzības prasību saistībā ar darba līgumā izdarīto grozījumu no dienas darba uz nakts darbu bez pastiprinātas medicīniskās uzraudzības, neraugoties uz to, ka “lai saņemtu zaudējumu atlīdzību, pietiek ar konstatējumu par aizsargājošo tiesību normu neievērošanu attiecībā uz pastiprināto medicīnisko uzraudzību nakts darba dēļ; noraidot darba ņēmēja prasību par zaudējumu atlīdzību saistībā ar pastiprinātas medicīniskās uzraudzības neesamību ar pamatojumu, ka tajā nav pierādīta zaudējumu esamība un tās apmērs, apelācijas tiesa ir pārkāpusi *Code du travail* [Darba kodeksa] L. 3122-1 un L. 3122-11 pantu kopsakarā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) 9. pantu.”

Piemērojamās tiesību normas

Savienības tiesības

- 10 Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 9. pantu, dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka nakts darba ņēmējiem pirms norīkošanas darbā un pēc tam regulāri ir tiesības uz bezmaksas veselības pārbaudi.

Valsts tiesības

- 11 Saskaņā ar Darba kodeksa L. 3122-11. pantu, katram nakts darba ņēmējam ir tiesības uz regulāru veselības pārbaūžu veikšanu atbilstoši nosacījumiem, kādi ir paredzēti L. 4624-1. pantā.
- 12 [..]
- 13 [..]
- 14 [..]

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojums

- 15 Saskaņā ar *Cour de cassation, chambre sociale* [Kasācijas tiesa, sociālo lietu palātas] pastāvīgo judikatūru, novērtējums par to, vai ir radušies zaudējumi un šādu zaudējumu apmēru, ir vienīgi tās tiesas kompetence, kura izskata lietu pēc būtības ([Kasācijas tiesas] Sociālo lietu palāta, spriedums, 2016. gada 13. aprīlis, kasācijas sūdzība Nr. 14-28.293, *Bull.* 2016, V, Nr. 72].
- 16 [..]
- 17 No Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta izriet, ka nakts darba ņēmējiem pirms norīkošanas darbā un pēc tam regulāri ir tiesības uz bezmaksas veselības pārbaudi.
- 18 Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas pastāvīgo judikatūru visos gadījumos, kad direktīvas normas no to satura viedokļa ir šķietami beznosacījuma un pietiekoši precīzas, privātpersonas var uz tām atsaukties, vēršoties pret valsti, tostarp, ja tā ir darba devēja statusā, it īpaši, ja tā nav direktīvu noteiktajos termiņos transponējusi valsts tiesībās vai ja tā to ir transponējusi nepareizi (Tiesas spriedums, 1986. gada 26. februāris, *Marshall*, 152/84, 46. un 49. punkts; Tiesas spriedums, 2010. gada 14. oktobris, *Fuß*, C-243/09, 56. punkts).
- 19 Eiropas Savienības Tiesa tādējādi ir konstatējusi, ka Direktīvas 2003/88 6. panta b) punkts atbilst šiem kritērijiem, jo tajā dalībvalstīm nepārprotami ir uzlikts pienākums sasniegt precīzu rezultātu un tā piemērošana nav pakļauta nekādiem

nosacījumiem attiecībā uz principu, kas nosaka maksimālo vidējo 48 stundu darba laiku nedēļā, ieskaitot virsstundas, un tādad tas atbilst visiem nosacījumiem, kas nepieciešami tā tiešai iedarbībai (spriedums *Fuß*, minēts iepriekš, 57. un 59. punkts).

- 20 Vēl saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas pastāvīgo judikatūru Direktīvas 2003/88 mērķis ir noteikt minimālās prasības, lai uzlabotu darba ņēmēju dzīves un darba apstākļus, tuvinot valstu tiesisko regulējumu, citastarp attiecībā uz darba laika ilgumu (spriedums *Fuß*, minēts iepriekš, 32. punkts, un spriedums, 2021. gada 11. novembris, *C-214/20, Dublin City Council*, 37. punkts).
- 21 Eiropas Savienības Tiesa tādējādi ir konstatējusi, ka, lai nodrošinātu Direktīvas 2003/88 pilnīgu efektivitāti, dalībvalstīm ir jānovērš maksimālā nedēļas darba laika ilguma, kas noteikts Direktīvas 2003/88/EK 6. panta b) punktā, pārsniegšana spriedums, minēts iepriekš, *Fuß*, 51. punkts). Tiesa ir piebildusi, ka maksimālā vidējā nedēļas darba ilguma, kas noteikts Direktīvas 2003/88/EK 6. panta b) punktā, pārsniegšana pati par sevi veido šīs tiesību normas pārkāpumu bez nepieciešamības turklāt pierādīt īpaša kaitējuma pastāvēšanu. Nepastāvot valsts tiesību pasākumam, ar kuru būtu ieviesta šīs pašas direktīvas 22. panta 1. punkta pirmajā daļā paredzētā atkāpes iespēja, šajā normā ietvertajam “kaitējuma” jēdzienam tādējādi nav nekādas nozīmes attiecībā uz minētā 6. panta b) punkta interpretāciju un piemērošanu. (spriedums *Fuß*, minēts iepriekš, 53. punkts). Turklāt tā ir atzinusi, ka, ievērojot Direktīvas 2003/88/EK mērķi garantēt labāku darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, nodrošinot pietiekamu atpūtu, Savienības likumdevējs ir uzskatījis, ka minētajā 6. panta b) punktā paredzētā maksimālā vidējā nedēļas darba laika pārsniegšana, jo tā darba ņēmējam liedz šādu atpūtu, šī apstākļa dēļ vien viņam izraisa kaitējumu, šādi apdraudot viņa drošību un veselību (spriedums [*Fuß*], minēts iepriekš, 54. punkts).
- 22 Pamatojoties tostarp uz šiem motīviem, *Cour de cassation, chambre sociale*, kopš šī sprieduma, lemj, ka, lai saņemtu tiesības uz zaudējumu atlīdzināšanu, ir pietiekami konstatēt maksimālā vidējā darba laika pārsniegšanu (spriedums, *Cour de cassation, chambre sociale*, 2022. gada 26. janvāris, kasācijas sūdzība Nr. 20-21:636, publicēts).
- 23 Papildinātajā prasības pieteikumā darba ņēmējs apgalvo, ka judikatūra, kas izriet no Eiropas Savienības Tiesas 2010. gada 14. oktobra sprieduma (spriedums [*Fuß*], minēts iepriekš) katrā ziņā ir piemērojama, ja tiek pārkāptas Direktīvā 2003/88/EK paredzētās aizsargājošās tiesību normas, kas paredz pastiprinātu medicīnisko uzraudzību, jo tām ir tāds pats mērķis, proti, darba ņēmēju veselības aizsardzība.
- 24 Attiecībā uz nakts darbu Direktīvā 2003/88/EK ir paredzēti divu veidu pasākumi, pirmkārt, tās 8. pantā “Nakts darba ilgums”, kurā ietverti pasākumi, lai ierobežotu nakts darba ilgumu, kam, šķiet, ir tāds pats raksturs kā minētās direktīvas 6. pantā ietvertajiem pasākumiem, uz kuriem attiecas iepriekš minētais Eiropas Savienības

- Tiesas 2010. gada 14. oktobra spriedums, un, otrkārt, tās 9. pantā “Veselības novērtējums un nakts darba ņēmēju pārceļšana darbā pa dienu”.
- 25 Tomēr darba jomā noteiktās saistības Direktīvas 2003/88/EK ievadā ir minētas atšķirīgā veidā atkarībā no tā, vai tās attiecas uz darba laika ierobežojumiem vai arī darba ņēmēja medicīnisko uzraudzību. Tādējādi 8. apsvērumā ir noteikts, ka “ir jāierobežo nakts darba ilgums, kā arī virsstundas, un jānosaka, ka darba devēji, kas regulāri nodarbina darba ņēmējus nakts darbā, šo informāciju dara zināmu kompetentām iestādēm, ja tās to pieprasa”. 9. apsvērumā, šķiet, ir mazāk konkrēta vai obligāta rakstura, jo tajā ir minēts, ka “ir svarīgi, ka nakts darba ņēmējiem ir jābūt tiesībām uz bezmaksas veselības pārbaudi pirms norīkošanas nakts darbā un regulāri laiku pa laikam pēc tam, un, ja vien iespējams, ja viņiem ir veselības problēmas, viņi ir jāpārceļ darbā dienā, kam viņi ir piemēroti”. 10. apsvērumā ir izdarīta piebilde, ka “stāvoklis, kādā ir nakts darba ņēmēji un maiņu darba ņēmēji, prasa, lai drošības un veselības aizsardzības līmenis būtu pielāgots viņu darba raksturam un ka aizsardzības un profilakses dienestu un resursu organizācijai un darbībai jābūt efektīvai”.
- 26 2022. gada 22. decembra spriedumā (JP, C-61/21, 55. un 65. punkts), Eiropas Savienības Tiesa ir atsaukusies citastarp uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/50/EK (2008. gada 21. maijs) par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai 2. apsvērumu, lai secinātu, ka minētās direktīvas 13. panta 1. punkta un 23. panta 1. punkta vispārīgais mērķis ir aizsargāt cilvēku veselību un vidi kopumā, un ka ar šīm tiesību normām privātpersonām nav piešķirtas individuālas tiesības, kuru pārkāpums varētu izraisīt dalībvalsts atbildību par privātpersonām nodarītajiem zaudējumiem. Minētajā apsvērumā ir noteikts, ka “lai aizsargātu cilvēku veselību un vidi kopumā, ir jo īpaši svarīgi apkarot piesārņojošo vielu emisijas piesārņojuma avotā un apzināt un īstenot efektīvākos emisiju mazināšanas pasākumus vietējā, valsts un Kopienas mērogā. Tādēļ būtu jāizvairās no kaitīgu gaisu piesārņojošu vielu emisijām, tās būtu jānovērš vai jāsamazina un jāparedz attiecīgi gaisa kvalitātes standarti, ievērojot atbilstīgus Pasaules Veselības organizācijas standartus, pamatnostādnes un programmas”. Tāpat kā Direktīvas 2008/50/EK 2. apsvērumā arī Direktīvas 2003/88/EK 9. apsvērumā ir ietverti pasākumi, kas tiek izvirzīti kā svarīgi, līdz ar to, var rasties jautājums, vai arī šajā apsvērumā nav izvirzīts vispārīgs mērķis.
- 27 Līdz ar to, pirmkārt, ir jāuzdod jautājums, vai Direktīvas 2003/88/EK 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta normas, ņemot vērā to saturu, ir uzskatāmas par beznosacījuma un pietiekami precīzām tādējādi, ka privātpersonām ir pamats uz tām atsaukties pret valsti, tostarp, ja tā ir darba devēja statusā, it īpaši, ja tā ir direktīvu transponējusi nepareizi.
- 28 Eiropas Savienības Tiesas apstiprinošas atbildes uz iepriekš minēto jautājumu gadījumā, ievērojot, ka direktīvām nav tiešas iedarbības strīdos starp privātpersonām, *Cour de cassation* būtu jāņem vērā valsts tiesības kopumā, lai veiktu atbilstošu interpretāciju (Tiesas spriedums, 2012. gada 24. janvāris, *M. Dominguez*, C-282/10, 31. punkts). Tomēr Direktīvai 2003/88/EK atbilstoša

[attiecīgo] Darba kodeksa pantu interpretācija varētu nebūt iespējama, ja tā novestu pie interpretācijas *contra legem*.

- 29 Otrkārt, Eiropas Savienības Tiesai ir jāuzdod jautājums, vai valsts tiesībās paredzēto pasākumu neievērošana, lai nodrošinātu nakts darba ņēmēju veselības stāvokļa novērtējumu, pati par sevi ir Direktīvas 2003/88/EK 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta pārkāpums, un nav vajadzīgs pierādīt specifiska kaitējuma pastāvēšanu, lai saņemtu zaudējumu atlīdzību.

AR ŠĀDU PAMATOJUMU, Cour [de cassation]:

ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu;

UZDOD Eiropas Savienības Tiesai šādus jautājumus:

- “Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 9. pants atbilst nosacījumiem, lai radītu tiešu iedarbību, un lai uz to varētu atsaukties darba ņēmējs tiesvedībā, kas attiecas uz viņu?”;

- “Vai Direktīvas 2003/88/EK 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums vai prakse, saskaņā ar kuru gadījumā, ja tiek pārkāptas tiesību normas, kas pieņemtas, lai ieviestu nepieciešamos pasākumus darba ņēmēja bezmaksas veselības stāvokļa novērtējumam, darba ņēmēja tiesības saņemt zaudējumu atlīdzību ir pakārtotas nosacījumam, ka ir jāpierāda kaitējums, ko esot izraisījis šis pārkāpums?”;

[..]